

Sygnatura akt VIII Ga 36/13

POSTANOWIENIE

Dnia 15 marca 2013 roku

Sąd Okręgowy w Szczecinie VIII Wydział Gospodarczy

w składzie następującym:

Przewodniczący: SSO Krzysztof Górski

Sędziowie: SO Robert Bury (spr.)

SO Anna Budzyńska

Protokolant: sekr. sąd. Monika Ziębakowska

po rozpoznaniu w dniu 15 marca 2013 roku w Szczecinie

na rozprawie

sprawy z powództwa B. F. (1)

przeciwko Staroście Powiatu (...) w P.

o zapłatę

na skutek apelacji powódki od wyroku Sądu Rejonowego Szczecin - Centrum w Szczecinie z dnia 22 listopada 2012 roku, sygnatura akt X GC 352/12

uchyla zaskarżony wyrok i odrzuca pozew.

SSO Robert Bury SSO Krzysztof Górski SSO Anna Budzyńska

Sygn. akt VIII Ga 36/13

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy Szczecin – Centrum w Szczecinie wyrokiem z dnia 22 listopada 2012 roku oddalił powództwo wniesione przez B. F. (2), oznaczając jako stronę pozwaną Powiat (...), o zapłatę kwoty 59.000 złotych.

Wyrok zapadł w sprawie, w której powódka domagała się zapłaty wynagrodzenia za opracowanie projektu budowlano-wykonawczego na przebudowę drogi powiatowej nr (...) K.-D.. Strony zawarły umowę o wykonanie wskazanego projektu za wynagrodzeniem w kwocie 295.000 zł brutto, umowę wykonano po terminie, jednak bez winy powódki. Brak winy miał uzasadniać bezpodstawność naliczenia przez pozwaną kary umownej w wysokości 25% wynagrodzenia brutto 73.750 zł i co z tego wynika, bezpodstawność potrącenia tej należności z należnością powódki z tytułu wynagrodzenia.

Pozwany domagał się oddalenia powództwa i twierdził, że powódka miała wykonać prace do 15 sierpnia 2010 roku, umowę wykonano ze znacznym opóźnieniem. Powiat naliczył - zgodnie z § 6 ust. 2 umowy nr (...) - karę umowną w wysokości 73.750 zł i potrącił z kwotą wynikającą z faktury VAT nr (...).

Sąd ustalił, że powódka, po wygraniu przetargu nieograniczonego, zawarła z pozwanym 18 maja 2010 roku umowę nr (...), której przedmiotem było opracowanie projektu budowlano - wykonawczego na przebudowę drogi powiatowej

nr (...) K. - D. o długości ok. 12,056 km. Umowa miała zostać wykonana w III etapach w terminie do dnia 15 sierpnia 2010 roku za wynagrodzeniem w wysokości 295.000 złotych płatnym w trzech ratach. W § 6 umowy ustalono kary umowne za opóźnienie w wykonaniu umowy, w wysokości 0,5% wynagrodzenia, nie więcej niż 25%. 25 listopada 2010 roku powódka podpisała tzw. protokół konieczności, w którym wskazano, że opóźnienie w realizacji umowy powstało na skutek wydłużenia się drogi administracyjnej przy wydawaniu decyzji koniecznych dla prawidłowego sporządzenia projektu. Dokumentacja projektowa została przekazana 20 października 2010 roku, przy tym ostatecznie uzupełniona 6 grudnia 2010 roku. Pozwany wskazał na liczne nieprawidłowości w dokumentacji, co zostało udokumentowane w protokole odbioru z 8 grudnia 2010 roku. Pozwany pismem z 7 kwietnia 2011 roku poinformował powódkę o naliczeniu kary umownej i wystawieniu z tego tytułu noty księgowej na kwotę 73.750 zł.

Sąd przyjął, na podstawie art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 roku o samorządzie powiatowym, że Powiat ma osobowość prawną, wobec czego uznano, że stroną pozwaną powinien być Powiat (...) w P., a nie Starosta Powiatu (...). Z uwagi na prawidłowe oznaczenie strony pozwanej w nakazie zapłaty i zaskarżenie nakazu sprzeciwem złożonym przez Powiat (...) Sąd nie znalazł podstaw do odrzucenia pozwu.

Sąd uznał, że powódka wykonała umowę z opóźnieniem. Ciężar dowodu w zakresie wykazania braku winy za opóźnienie w spełnieniu świadczenia ciążył na powódce. Powódka nie udowodniła, że nie ponosi winy za opóźnienie. Za niewystarczające Sąd uznał powołanie się na protokół konieczności z dnia 25 listopada 2010 roku, stwierdzono, że został podpisany przez osoby nieuprawnione do reprezentowania strony pozwanej. Wskazane przez stronę powodową okoliczności w piśmie procesowym z dnia 2 września 2012 roku oraz dołączone do niego dokumenty zostały złożone na posiedzeniu w dniu 9 października 2012 roku, po upływie dwutygodniowego terminu od daty otrzymania odpisu sprzeciwu (16 sierpnia 2012 roku). Wskazane w tym piśmie procesowym wnioski dowodowe jako spóźnione Sąd oddalił. Uznano jednocześnie, że wierzytelność pozwanego przedstawiona do potrącenia spełnia wymóg procesowy przewidziany w przepisie art. 479¹⁴ § 4 k.p.c.

Wyrok został w całości zaskarżony apelacją przez powódkę, która domagała się jego zmiany i zasądzenia dochodzonej kwoty, ewentualnie jego uchylenia w całości i odrzucenia pozwu wniesionego przeciwko Staroście Powiatu (...), ewentualnie jego uchylenia w całości, zniesienia postępowania w zakresie dotkniętym nieważnością i przekazania sprawy sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania, ewentualnie jego uchylenia w całości i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania sądowi pierwszej instancji.

Zaskarżonemu wyrokowi zarzuciła naruszenie:

1. art. 350 k.p.c. i art. 199 § 1 pkt 3 k.p.c. przez przekroczenie tzw. podmiotowej dopuszczalności sprostowania oznaczenia strony procesu i przyjęcie, że w sprawie po stronie pozwanej zamiast Starosty Powiatu (...) występuje Powiat (...); Sąd Rejonowy naruszył art. 199 § 1 pkt 3 k.p.c. przez jego niezastosowanie i tym samym zaistniała przesłanka nieważności postępowania wskazana w art. 379 pkt 2) k.p.c. - brak zdolności sądowej strony postępowania,
2. art. 88 k.p.c. przez przyjęcie, że treść pełnomocnictwa procesowego udzielonego przez powódkę jej pierwszemu pełnomocnikowi procesowemu pozwala na prowadzenie procesu przez pełnomocnika procesowego powódki nie tylko wobec Starosty Powiatu (...), ale także przeciwko Powiatowi (...) w P., gdy zgodnie z ugruntowanym orzecznictwem Sądu Najwyższego, błędne oznaczenie nazwy w treści pełnomocnictwa procesowego nie pozwala na dokonanie oceny, czy w danej sprawie działa osoba umocowana do reprezentowania uczestnika postępowania w tym konkretnym postępowaniu, przez co zaistniała przesłanka nieważności postępowania wskazana w art. 379 pkt 2) k.p.c. - pełnomocnik strony powodowej nie był należycie umocowany,

W przypadku nieuwzględnienia przez Sąd Okręgowy zarzutów wyżej wskazanych, powódka z ostrożności procesowej, zarzuciła Sądowi Rejonowemu także naruszenie:

1. art. 233 § 1 k.p.c. przez przekroczenie zasady swobodnej oceny dowodów i dokonanie ustaleń nieznajdujących odzwierciedlenia w zebranych materiałach dowodowych, w szczególności przez ustalenie, że w czasie wykonywania umowy (...) nie zaistniały okoliczności wyłączające winę powódki w przekroczeniu terminu jej wykonania,
2. art. 299 k.p.c. przez zaniechanie przesłuchania w charakterze strony powódki i reprezentantów Powiatu (...) w przypadku, kiedy w sprawie zaistniało szereg niewyjaśnionych faktów, w szczególności okoliczności związanych z zawieszaniem postępowań administracyjnych,
3. (...) § 4 k.p.c. w brzmieniu obowiązującym przed 3 maja 2012 roku przez niewłaściwe zastosowanie i przyjęcie, że roszczenia powódki Powiatu (...) uległy potrąceniu przed wszczęciem postępowania i udowodnione zostały dokumentami, w przypadku gdy nota księgowa nr (...) oraz pismo skarbnika powiatu z 7 kwietnia 2011 roku zawierające oświadczenie o potrąceniu wzajemnych wierzytelności zostały podpisane przez osoby nieuprawnione do reprezentowania Powiatu (...), a zatem nie wywierają skutków prawnych.

W przypadku nieuwzględnienia przez Sąd Okręgowy zarzutów naruszenia prawa procesowego, strona powodowa z ostrożności procesowej, zarzuciła Sądowi Rejonowemu także naruszenie prawa materialnego, w szczególności:

1. art. 498 § 1 k.c. w zw. z art. 34 ust. 1, art. 37 ust. 2 i art. 48 ust. 1 ustawy o samorządzie powiatowym przez niewłaściwe ich zastosowanie i przyjęcie, że przed rozpoczęciem procesu Powiat (...) dokonał skutecznego potrącenia należności powódki,
2. art. 471 k.c. oraz art. 484 § 2 k.c. przez ich niezastosowanie i przyjęcie, iż w sprawie nie występują okoliczności uzasadniające brak winy powódki w przekroczeniu terminu wykonania umowy oraz niemiarkowanie wysokości kary umownej.

Rozwijając zarzuty apelacyjne strona powodowa podkreśliła, że stroną pozwana w sprawie jest Starosta Powiatu (...), a nie Powiat (...). Pełnomocnictwo procesowe udzielone zostało przez powódkę w sprawie przeciwko Staroście Powiatu (...), więc pełnomocnik strony powodowej nie był należycie umocowany. W toku postępowania przed Sądem I instancji, ani powódka ani jej pełnomocnik nie złożyli oświadczenia o sprostowaniu oznaczenia w pozwie strony pozwanej ze Starosty (...) na Powiat (...) w P.. Sąd jednostronnie, bez udziału strony powodowej uznał, że stroną pozwaną jest Powiat (...) w P.. Dopuszczył się przekroczenia tzw. podmiotowej dopuszczalności sprostowania oznaczenia strony procesu. Sąd Rejonowy nie odrzucił pozwu na podstawie art. 199 § 1 pkt 3 k.p.c. wobec braku zdolności sądowej Starosty Powiatu (...). Proces do zakończenia pierwszej instancji toczył się przeciwko nieposiadającemu zdolności sądowej Staroście Powiatu (...), co stanowi przesłankę nieważności tego postępowania określoną w art. 379 pkt 2 k.p.c.

W apelacji zawarto także szeroką argumentację, popartą wnioskami dowodowymi, mającą uzasadnić brak winy powódki w uchybieniu terminu wykonania umowy i nieskuteczność czynności prawnej polegającej na złożeniu oświadczenia o potrąceniu. Apelująca odniosła się w szczególności do przebiegu procedur administracyjnych.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje.

Apelacja jest zasadna w zakresie kwestionującym zdolność sądową strony pozwanej.

Zgodnie z treścią art. 199 § 1 k.p.c., sąd odrzuci pozew jeżeli jedna ze stron nie ma zdolności sądowej. Wymóg uzupełnienia braku zdolności sądowej, o jakim mowa w art. 199 § 3 k.p.c. zachowuje aktualność, kiedy brakuje jednego z elementów statuujących zdolność sądową i możliwe jest jego uzupełnienie bez zmiany strony procesu. Uzupełnienie braku zdolności sądowej nie może być rozumiane jako droga do zmiany podmiotowej w procesie cywilnym. Stwierdzając, że strona nie ma zdolności sądowej i jest to brak nieusuwalny, więc niemożliwy do naprawienia bez zmiany podmiotu procesu cywilnego, sąd odrzuca pozew (por. art. 70 i 71 k.p.c.).

Stosownie do art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 roku o samorządzie powiatowym (tekst jednolity: Dz. U. z 2001 roku, poz. 1592 z późniejszymi zmianami) powiat ma osobowość prawną; więc jako osoba prawna - zdolność

występowania w procesie jako strona (zdolność sądowa, art. 64 k.p.c.). Zdolności sądowej nie ma Starosta Powiatu, zatem stwierdzając takie oznaczenie strony pozwanej Sąd odrzuca pozew, bez wyznaczania terminu do uzupełnienia braku w zakresie zdolności sądowej (art. 70 § 1 k.p.c.), ponieważ Starosta Powiatu nigdy nie uzyska zdolności sądowej. Uzyskanie przymiotu występowania w procesie jako strony nie jest w tym przypadku uzależnione od spełnienia warunku prawnego, którego obecnie brak i który może być uzupełniony w przyszłości. Do rozważenia pozostaje zatem, jaka była intencja powoda w zakresie oznaczenia strony pozwanej i czy sąd uprawniony był bez inicjatywy strony powodowej oznaczyć stroną pozwaną w sposób odmienny, tak aby strona ta dysponowała przymiotem zdolności sądowej.

W odniesieniu do pierwszej kwestii - powódka konsekwentnie w toku całego procesu przed Sądem I jak i Sądem II instancji oznaczała stroną pozwaną jako Starostę Powiatu (...). Oznaczenie takie znajduje się w pozwie, pełnomocnictwie procesowym (karta 5), niewszutym do akt piśmie procesowym z dnia 2 września 2012 roku. Po zakończeniu postępowania przed Sądem I instancji, pełnomocnik powódki złożył wniosek o sporządzenie uzasadnienia wyroku oznaczając stroną pozwaną jako Starostę Powiatu (...). Kolejny pełnomocnik powódki w apelacji oznaczył stroną pozwaną także jako Starostę Powiatu (...), podobnie pełnomocnictwo procesowe zawiera analogiczne oznaczenie. Zarzuty apelacyjne sformułowano w ten sposób, że powódka w pierwszej kolejności domagała się odrzucenia pozwu z powodu braku zdolności sądowej powoda, bez badania merytorycznych podstaw wyroku, twierdząc, że pozwanym jest podmiot nie posiadający zdolności sądowej – Starosta Powiatu (...). Sąd I instancji nie miał podstaw do przyjęcia, że podmiotem pozwanym w sprawie jest Powiat (...), podobnie Sąd II instancji na podstawie oznaczenia strony pozwanej w postępowaniu pierwszoinstancyjnym oraz konsekwentnie potwierdzanej w postępowaniu przed Sądem II instancji nie mógł przyjąć, że pozwanym jest Powiat (...).

W odniesieniu do drugiej z sygnalizowanych kwestii – Sąd nie jest uprawniony do wprowadzenia do procesu podmiotu, który nie jest pozwany bez podstawy prawnej w przepisach postępowania cywilnego. Zmiana podmiotowa strony procesu może nastąpić przez zastosowanie szeregu instytucji procesowych - następstwo procesowe ogólne, szczególne, będące wynikiem zdarzeń materialnoprawnych albo jedynie czynności procesowych. Bez wątpienia, powód nie przedsięwziął żadnych czynności procesowych prowadzonych do zmiany po stronie pozwanej, nie wystąpiły także zdarzenia prawne prowadzące do takiego rezultatu. Do rozważenia pozostaje zastosowanie przez Sąd art. 350 § 1 k.p.c.; sąd może z urzędu sprostować w wyroku niedokładności, błędy pisarskie albo rachunkowe lub inne oczywiste omyłki.

Możliwość sprostowania oczywistych omyłek sądu I Instancji przez sąd II instancji oznacza możliwość ich sprostowania przez sąd I instancji oraz w ogóle ich niepopelniania zarówno przez sąd I jak i II instancji przy oznaczaniu stron procesu. W sytuacjach, kiedy sąd jest uprawniony do sprostowania oczywistej omyłki w zakresie oznaczenia strony pozwanej, uprawniony jest do jej oznaczenia według tych samych kryteriów, które uzasadniałyby sprostowanie orzeczenia.

Sprostowaniu podlegają oczywiste omyłki Sądu, a nie strony. Sprostowaniu może więc podlegać błąd Sądu w zakresie oznaczenia strony procesu, nieprowadzący oczywiście do zmiany podmiotowej strony procesu cywilnego. Sytuacja taka nie miała miejsca w rozpoznanej sprawie, oznaczenie strony pozwanej jako Powiat (...) nie jest wynikiem omyłki Sądu.

W odniesieniu do błędów strony w zakresie oznaczenia podmiotów procesu należy przyjąć, że błąd ten może być naprawiony przez samą stronę, która może w toku procesu sprecyzować, rektyfikować spowodowaną przez siebie wadliwość. Może to nastąpić z inicjatywy samej strony albo sądu, konieczne jest jednak wyraźne oświadczenie strony. Sytuacja taka nie miała miejsca w sprawie – konsekwentnie powódka oznaczała stroną pozwaną jako Starostę Powiatu (...). Z inicjatywy powoda albo Sądu nie zostało złożone oświadczenie, że pozwanym jest Powiat (...).

Sąd, który idąc za brzmieniem oznaczenia stron podanym w pozwie wymieni w sentencji wyroku strony sprzecznie z zebrany w sprawie materiałem i niezgodnie z rzeczywistym stanem sprawy dopuszcza się niedokładności lub omyłki, podlegających sprostowaniu na podstawie art. 350 k.p.c. Za niedokładność należy uznać wadliwe oznaczenie imienia

strony, choćby było ono zgodne z oznaczeniem podanym w pozwie, jeżeli jest niewątpliwe, że strona, która brała udział w procesie nosi w rzeczywistości imię o innym brzmieniu (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 29 października 1982 roku, II CZ 122/82, postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 13 stycznia 1964 roku, II CR 194/63, OSNC 1965, z. 2, poz. 27, orzeczenie Sądu Najwyższego z 10 października 1961 roku, CZ 90/61, OSN 1962, z. 3, poz. 116). W wyroku Sądu Najwyższego z dnia 18 czerwca 1998 roku (II CKN 817/97) stwierdzono, że dopuszczalne jest uściślenie oznaczenia strony przez sąd drugiej instancji w trybie art. 350 k.p.c., przy czym w sprawie strona powodowa złożyła wyraźne oświadczenie co do brzmienia nazwy strony pozwanej. W wyroku Sądu Najwyższego z dnia 24 lutego 2011 roku (III CSK 157/10) przyjęto za dopuszczalne sprostowanie oznaczenia strony z syndyka masy upadłości na spółkę w upadłości. W postanowieniu Sądu Najwyższego z dnia 11 sierpnia 2005 roku (V CK 758/04) przyjęto za niedopuszczalne sprostowanie prowadzące do zmiany jako powoda spółki z ograniczoną odpowiedzialnością na jej współnika. W uchwale Sądu Najwyższego z dnia 19 kwietnia 2001 roku (III CZP 10/01) przyjęto, że Sąd nie jest władny oznaczyć Skarbu Państwa jako strony powodowej wówczas, gdy żądanie oparte zostało na twierdzeniu, że jednostka wskazana jako strona powodowa jest podmiotem odrębnym od Skarbu Państwa. W postanowieniu Sądu Najwyższego z dnia 9 sierpnia 2000 roku (I CKN 749/00) stwierdzono, że należy odróżnić niewłaściwe oznaczenie strony od niewłaściwego doboru podmiotów procesu. Przyjęto, że kiedy powód nie orientuje się, kto według przyjętej konstrukcji prawnej powinien być stroną, wciągnął do procesu niewłaściwego pozwanego, np. jednostkę organizacyjną osoby prawnej, zamiast tę osobę, naprawienie wady następuje w drodze sprostowania oznaczenia stron. Polega ono na uzupełnieniu lub konkretyzacji, lecz nie na zmianie, pierwotnego oznaczenia strony, wyeliminowanie z procesu osoby niewłaściwej, wezwaniu do udziału w sprawie innej, właściwej, odpowiednio do woli powoda. Tam natomiast, gdzie powód prawidłowo oznaczył podmiot, który według jego intencji miał być stroną przeciwną, ale - z punktu widzenia prawa materialnego - dokonał doboru tego podmiotu w sposób niewłaściwy, do usunięcia wady aktu jego woli może dojść już tylko przez odwołanie wadliwej czynności procesowej (art. 203 k.p.c.) albo w drodze podmiotowego przekształcenia procesu (art. 194-198 k.p.c.).

Należy przyjąć, że sprostowanie niedokładności przez uściślenie oznaczenia strony, może nastąpić, jeżeli jest wynikiem oczywistej omyłki i polega na uzupełnieniu lub konkretyzacji prowadzącej w istocie do powrotu do pierwotnego prawidłowego oznaczenia strony. Wszystkie wskazane przykłady judykatury Sądu Najwyższego dopuszczające wyjątkowo możliwość sprostowania oznaczenia strony pozwanej wbrew wyraźnemu oznaczeniu dokonанemu przez powoda, więc niejako naprawienie błędu strony, opierają się na założeniu pomyłki popełnionej przez powoda – ustaleniem rozbieżności między rzeczywistą wolą powoda a wyrażoną w toku czynności procesowych, więc jego błędem zbliżonym do błędu pisarskiego. W rzeczywistości intencją powoda było pozwanie ściśle określonego podmiotu, jedynie błędnie, omyłkowo oznaczono nazwę tego określonego podmiotu, jego nazwisko, imię. Rzeczywiste ukształtowanie procesu po stronie podmiotowej nie budziło wątpliwości; błędnie jedynie nazwano, określono pozwanego. W tym należy upatrywać różnicy między błędnym doбором strony pozwanej a błędnym oznaczeniem strony pozwanej. Z kolei w tych judykatach, w których w zasadzie jednolicie odmawiano sprostowania oznaczenia strony, intencja w zakresie oznaczenia stron procesu była jednoznaczna i nie wynikała z pomyłki strony.

W rozpoznanej sprawie nie mamy do czynienia z podobną sytuacją, jak wynikająca z przedstawionych judykatów – intencją powoda było pozwanie Starosty Powiatu (...), co wynika z każdego pisma procesowego tej strony i zarzutów apelacyjnych. Nie istnieje zatem rozbieżność między rzeczywistą wolą powoda ukształtowania procesu pod względem podmiotowym a wyrażeniem tej woli przez czynności procesowe inkorporowane w pismach procesowych albo oświadczeniach na rozprawie. Od początku procesu intencją powoda było pozwanie Starosty Powiatu (...), takie oznaczenie pozwanego nie było jego pomyłką, nie ukrywało rzeczywistej intencji pozwania Powiatu (...). W tym stanie rzeczy Sąd I instancji nie miał podstaw, aby z urzędu oznaczyć stronę pozwaną w sposób odmienny od rzeczywistej woli powoda, więc przyjąć, że powód pomylił się jedynie pisząc, że pozywa Starostę Powiatu (...).

Staroście Powiatu (...) nie przysługuje zdolność sądowa (art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 roku o samorządzie powiatowym), pozew podlegał zatem odrzuceniu na podstawie art. 199 § 1 pkt 3 k.p.c. Stwierdzenie wskazanej ujemnej przesłanki procesowej przed sądem II instancji oznacza uchylenie wyroku sądu I instancji oraz odrzucenie pozwu, o czym orzekł Sąd Okręgowy.

SSR del. Robert Bury (spr.) SSO Krzysztof Górski SSO Anna Budzyńska